

חולין דף לג - לו

סיכום גפ"ת

kobi.tora@gmail.com

סיכום הדרה

נושאים שבדף: הריאה ביחס לקנה. המעיים ביחס לושט. שחיטה בלא דם. העמדת המשנה שיש חשש לידיים שיטמאו את הבשר. שלישי לטומאה בחולין. על טהרת הקודש או תרומה. שלישי בחולין. דם או שחיטה מכשירים לקבל טומאה. איזה דם מכשיר. חיבת הקודש.

דף לג

כאמור שיטת ר"ל באופן ששחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה, הבהמה כשרה. **ביאר רבא** שדינו של ר"ל זה דווקא בריאה היות ולאחר שחיטת הקנה, כביכול אינה נמצאת בבהמה. **אבל ניקבו בני מעיים** נעשית טריפה. בתחילה **תמה רבי זירא** אם נעשו בה סימני טריפה, מה משנה אם ניקב הריאה או המעיים, **וחזר בו רבי זירא. והריאה שחזר בו**, שהרי הסתפק רבי זירא מה הדין אם ניקבו בני המעיים בין שחיטת הקנה לשחיטת הושט, האם יש לצרף את שחיטת ב' הסימנים להוציא את הבהמה מדין נבילה, או שהסימן השני לא מתיר באכילה גם אינו מצטרף להוציא מידי טומאת נבילה. **ודנו בספקו של רבי זירא שדומה לספיקו של אילפא**¹ לגבי עובר שהוציא את ידו בין שחיטת ב' הסימנים של אימו, האם מצטרף הסימן הראשון לשני לטהרו מידי נבילה, או שהיות והסימן השני לא מתירו באכילה לא מתירו מנבילה?² **מבואר שרבי זירא** לא סבר להתיר באכילה בניקבו בני מעיים, **מוכח** שחזר בו ממה שדימה ניקבה הריאה לאחר שחיטת הקנה, לניקבו בני מעיים. **דוחה** רב אחא בר רב לרבינא, יתכן שעצמו לא חזר, ועסק לשיטת רבא.

אמר רב אחא בר יעקב, לאחר שלמדנו בשיטת ר"ל שלאחר שחיטת הקנה אין קשר בין הריאה ובין גוף הבהמה ונחשב הדבר לשחוט, א"כ לישראל יהיה מותר באכילה ריאה לאחר שחיטת הקנה, ובני מעיים לאחר שחיטת הושט, **כיון שהמתיר לישראל הוא מעשה השחיטה**, וכאשר נחשט הותר. **אבל לגוי** יהיה אסור, שהרי לגוי המתיר באכילה זה שלב המיתה בבהמה, וא"כ הריאה או המעיים שנחשבים לא מחוברים לגוף לאחר שנשחט, הם אבר מן החי שהרי הבהמה עדיין מפרכסת ולגבי גוי פרכסת אסורה.

אמר רב פפא שישב לפני רב אחא בר יעקב, ורצה לומר לו האם יתכן שיהיה דבר שיהיה מותר לישראל ואסור לגוי?³ ולא אמר לו היות ואמר את טעמו. **מוכיחה הגמ'** שלא כדברי רב אחא, שהרוצה לאכל מבהמה לפני שתצא נפשה, חותך כזית ממקום השחיטה ומולח⁴ יפה וממתין עד שתצא נפשה ואוכל, ומותרים בזה בין ישראל ובין גוי, **א"כ מוכח** שמעשה השחיטה מתיר אף לגוי ולא נשאר בתורת אבר מן החי. וברייתא זו היא כדן שאמר רב אידי בר אבין בשם רבי יצחק בר אשיאן.

**** הוספות וביאורי תוספות ****

¹ ביארו תוד"ה ואמרינן, **שהביאו את דברי אילפא** לבאר שיסוד ספקו של רבי זירא היה לגבי להוציא מידי נבילה.

² **מבואר בגמ'** בריש בהמה המקשה שפשטו ששני הסימנים מצטרפים להתיר את שאר העובר באכילה, אבל לא מצטרפים לגבי דין הנבילה באבר היוצא. **וכן לגבי בני מעיים שניקבו בין הסימנים, היות ובסימנים עצמם לא היה ריעותא מצטרפים לכדי שחיטה להוציא מידי טומאת נבילה.** רש"י ד"ה מי.

³ בתוד"ה אחד, **דנו בארוכה** האם שייך שיהו דברים שאסורים לבני נח ומותרים לישראל. ונקטו לאורך דבריהם כמה הגדרות בדבר. א. בדבר שאין בו סיבת היתר לבני נח, יתכן שלהם אסור ולכן הם נאסרו ביפת תאר. ב. בדבר שאצל ישראל מוגדר למצוה כמו שביתת שבת כמו לימוד תורה, לא שייך לומר שאצל גוי אסור. ג. לגבי איסור אבר מן החי בעוף יש לעכ"ם ואין לישראל, מ"מ אין זה בכלל האסור לעכ"ם היות ואף לישראל צריך שחיטה. ועי' עוד בדבריהם לגבי ישראל שנאסרו רק בכזית בשר וב"נ נאסר אף בגידים ועצמות ותלו בדין חצי שיעור אסור מן התורה.

⁴ ביארו תוד"ה מולחו, **שלא נזכר הדחה**, א. הטבח הדיח. ב. בשר בית השחיטה בודאי שהדיחו. ג. לצלי לא צריך הדחה. אמנם אף מליחה לא צריך כאשר צולה, **אבל כאן הדין שונה** כיון שחט בית השחיטה מקודם שמתה.

השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם⁵, השחיטה כשרה. ומותר לגעת בידיו⁶ ולאכל בלא נט"י⁷, כיון שלא הוכשר לקבל טומאה, שהרי לא יצא דם ולא הוכשר ממשקה לקבלת הטומאה. **לדעת ר"ש**, הוכשר לקבל טומאה מחמת עצם השחיטה.

מבואר שההיתר לאכל בלא נט"י מחמת שלא הוכשר לקבל טומאה, ולו יהי שיוכשר יצטרכו נט"י, **ותמנה הגמ'** והרי ידיים הם שני לטומאה, א"כ האוכל יהיה בדרגת שלישי, וקיי"ל שאין שלישי לטומאה בחולין. **והביאה הגמ' ד' ראיות שהמשנה עוסקת בשחיטת חולין, א.** אין "חיה" בקודשים. ב. מדובר שלא יצא דם, ובשחיטת קודשים צריך את דם הנפש לזריקה. ג. לדעת רבי חייא בר אבא בשם ריו"ח רק דם חולין מכשיר לקבל טומאה ולא דם קודשים שאינו נשפך כמים⁸. ד. קודשים מוכשרים לקבל טומאה אף בלא מגע משקים שהרי "חיבת הקודש" מכשרתן. **מעמידים את המשנה בג' אופנים: {סיכום בקצרה: א.** בהמת חולין שנרכשה בכסף מעשר, ויש במעשר שלישי לטומאה כרבנן. ונדחה שרבנן דיברו לגבי אכילה ולא לנגיעה. ב. בהמת חולין וידיים ראשון לטומאה באופן שהכניס ידיו לבית המנוגע, וכשיטת רשב"א בשם ר"מ ע"פ דרכו של ר"ע. ג. ניתן להעמיד כר"ע שיש שלישי בחולין, אבל אין מקור לכך שסבר אף בטומאה מדרבנן. ד. כשיטת ר"א בחולין שנעשו על טהרת הקודש ויש בהם שלישי. (לשיטת רב הושעיא לא מעמידים בחולין שנעשו על התרומה, היות והמשנה דיברה על בשר שאינו מתחלף כשם שיש שחשש שיתחלף בשר חיה בבהמה.) לשיטת עולא ניתן להעמיד אף כשיטת רבי יהושע וכאמור בחולין שנעשו על טהרת הקודש.}

א. לדעת רב נחמן בשם רבה בר אבוב, המשנה עוסקת בבהמת חולין שנרכשה בכסף מעשר שני בירושלים, ולשיטת רבנן במעשר שני יש חומרא ששני עושה שלישי לטומאה. המקור, לדעת ר"מ כל דבר שצריך טבילה או נט"י מדרבנן⁹, שהגדרתו שני לטומא יש בכוחו א. לטמא קודש. ב. לפסול תרומה. (טמא = הוא עצמו טמא ויש בכוחו להעביר את הטומאה הלאה. פסול = הוא טמא ואין בכוחו לטמא אחרים.) ג. ומותר באכילת חולין ומעשר שני. **לדעת רבנן**, אסור במעשר שני שדינו כתרומה שעושה שלישי. **דוחה הגמ', אמר רב שימי בר אשי**, אמנם נחלקו ר"מ ורבנן באוכל מעשר שני, שלדעת רבי מאיר מותר לשני לטומאה לאכל מע"ש, ולרבנן אסור. אבל¹⁰ כלפי נגיעה לא נאמרו הדברים ואפשר שאף לרבנן שני שיגע במעשר¹¹ לא יטמאו, **והמשנה עוסקת** בדין נגיעה¹² ולא בדין אכילה, שהרי אמרו **"נאכלין** בידיים מסואבות" כלומר הנידון כלפי הנגיעה שהיא פוסלת, והמשנה לא תתבאר אף לא כרבנן, שהרי יתכן שחברו הטמא (שני לטומאה) יכניס לו לבית הבליעה, ויטמא את הבשר, והרי אף לרבנן אינו נפסל בנגיעה.

ב. לר"פ, המשנה התירה אכילה בלא נט"י מחמת שלא הוכשר, אבל בהוכשר יקבל טומאה היות וידיים הם בדרגה של ראשון לטומאה **כשיטת רשב"א בשם ר"מ, לדעת רבנן** לא גוזרים על הידיים שיהיו ראשון לטומאה כלפי חולין, **לשיטת רשב"א בשם ר"מ** לחולין ולתרומה גוזרים שיהיו ראשון, ולתרומה גזרו שיהיו שני. **ומצאנו שידיים הם ראשון לטומאה:** אדם שהכניס ידיו לבית המנוגע מהתורה לכו"ע טהור משום שביאה במקצת אינה מוגדרת לביאה¹³, ונחלקו מה גזרו רבנן, **לדעת ר"ע** ידיו כגופו ואמרו שידי ראשון לטומאה, **לדעת רבנן** גזרו על ידיו שיהיו כטומאת ידיים הרגילה, היינו שני לטומאה.

ר"פ לא העמיד כשיטת ר"ע שלהדיא אמר שיש אופן שגזרו על הידיים שהם ראשון, היות **ויתכן** שסבר ר"ע דווקא בקודשים ותרומה שהם חמורים, ולא כלפי חולין. **ואמנם** מצאנו בשיטת ר"ע שסבר שיש "שלישי" בחולין, וא"כ בודאי ניתן להעמיד את המשנה כשיטתו, **מ"מ** מצאנו דין זה רק במקום ששורש הטומאה מהתורה כענין "טומאת

***** הוספות וביאורי תוספות *****

⁵ בתוד"ה השוחט **שאל רבינו יעקב מאורלייניש** שהרי התמעט בגמ' דם קודשים שאינו נשפך כמים ולכך אינו מכשיר לקבל טומאה, ובדין כיסוי הדם התמעטה בהמה מצד שהיא בכל נשפך כמים, א"כ היה צריך להיות שדם חיה ועוף שיש בהם כיסוי ואינם נשפכים כמים לא יהיו מכשירים לקבל טומאה. **וביאר** שדם שאינו מתקבל בכלי והוא דם חיה ועוף הוא שייך להכשר טומאה, והתורה ריבתה אותו להדיא לגבי כיסוי.

⁶ חכמים גזרו על ידיים, שהם שני לטומאה. רש"י ד"ה בידיים.

⁷ ביארו תוד"ה ונאכלין, א. לצלי ולכך לא הדיחוהו. ב. בשל, והדיחו במי פירות שלא מכשירים.

⁸ **שואל רבינו יעקב מאורלייניש** (תוד"ה דם) שהרי נדרש בגמק בפסחים לאידך גיסא שדם שנעשית מצוותו מותר בהנאה כיון שעניינו כמים, והרי עתה למדנו שאינו כמים. **וביאר** שהיות ודם חולין מותר בהנאה, א"כ האכילה שנאמרה לגבי דם "לא תאכל" היא אכילה ממש, ויש היתר הנאה.

⁹ **דברים שנגזרו ביח' דבר**, ידיים, וכלים שנטמאו במשקין, הבא ראשו ורובו במים שאובין ועוד. רש"י ד"ה כל.

¹⁰ לשון הגמ' **"ודלמא"** ואמרו תוד"ה ודלמא שכך זה האמת.

¹¹ בגמ' גם הוסיפו שלא נחלקו באכילת חולין, **וכבר ציינו תוד"ה ובאכילה** שאין זה נכתב אלא אגב, שלגבי השקלא וטריא בסוגיא הנפק"מ רק במעשר.

¹² אמנם אם גופו טהור היה מקום לומר שיכול לאכול אפילו כשיצא דם מהשחיטה, וא"כ אף אם היה כתוב במשנה "אוכלין" ולא נאכלין היה מקום **לדקדק** שמדובר בנגיעה, **רק היה הו"א** שהחמירו חכמים לא לאכל כשיש לו ידיים טמאות אפילו שמותר לו לגעת. תוד"ה והא ע"פ התוס' רא"ש.

¹³ לר"ל **במקדש** ביאה במקצת שמה ביאה ולוקה ע"ז. תוס' ד"ה דכולי.

שרץ" ולא בטומאה דרבנן¹⁴ שגזרו על הידיים שהם שניות. המקור לדינו של ר"ע שיש "שלישי בחולין", אמרה תורה לגבי טומאת כלי חרס "כל אשר בתוכו יטמא", המילה "יטמא" נדרשת בתורת לטמא אחרים, וא"כ כלי חרס מקבל טומאה מחללו, היינו שרץ נפל לתוך הכלי, השרץ = אב הטומאה. הכלי = ראשון, אוכל שהיה בכלי = שני, ועל האוכל האמור מבואר "יטמא אחרים" א"כ עושה שלישי בחולין.

דף לד

ג. לדעת ר"א בשם רב הושעיא, המשנה עוסקת בחולין שנאכלים על טהרת הקודש, שקיבלו על עצמם אוכלי קודשים להקפיד אף על החולין, לאכלם בטהרה אף בדברים המקפידים עליהם רק בקודש. והתחדש במשנה שבשר חולין הנעשה על טהרת הקודש מקבל טומאה משני. ודין המשנה שלא כדעת רבי יהושע אלא כדעת ר"א. המקור, (מקרא: "אוכל" - אדם שאכל, "מאכל" - החפץ שאוכל) לדעת ר"א, המאכל מטמא את האוכל כדרגתו, אם אוכל מאכל בדרגת ראשון, נעשה האוכל ראשון¹⁵. אם אוכל מאכל שני, נעשה שני. אם אוכל מאכל שלישי, נעשה שלישי. לדעת רבי יהושע, אין המאכל נותן דינו באוכל, אם אוכל מאכל ראשון או שני, נעשה שני. אם אוכל מאכל שלישי, נעשה שני לגבי קודש, ולא נעשה שני לתרומה, כלומר הגדרתו שיהיה אסור באכילת תרומה, ויהיה מותר בנגיעה. מבואר לדעת רבי יהושע דווקא לגבי חולין שנעשו על טהרת התרומה נתפס בהם הדין של המעלה ושמירת התרומה, אבל לגבי חולין שנעשו על טהרת הקודש, אין בכוחו לעשותם קדושים ובהם אין שלישי, והם נשארים כחולין גמורים. נמצא ביאור דברי המשנה כשיטת רבי אליעזר שהאוכל כדין המאכל ובחולין על טהרת הקודש המאכל יהיה שלישי.

רב הושעיא לא העמיד כדעת רבי יהושע ובחולין שנעשו על טהרת התרומה, שזה אף בדברי רבי יהושע שייך "שלישי", כיון שכלפי תרומה שייך רק בפירות ולא בבשר, והמשנה עסקה בבשר ואין סיבה לומר שישמור בשר בטהרת תרומה, שהרי לא יבא להחליף ביניהם. משא"כ בטהרת הקודש שאמנם לא מצאנו "חיה" בקדושים, אבל בשר בבשר יכול להתחלף לכן שומר כל בשר חולין בטהרת הקודש.

אמר עולא, דין המשנה מבואר לשיטת ר"א בחולין שנעשו על טהרת הקודש, וכך העמידו חברי¹⁶ (רבה בר בר חנה, יבואר להלן), אלא שאמר עולא שהוא עצמו סובר שניתן להעמיד אף כשיטת רבי יהושע שאמר את דינו בחולין שנעשו על טהרת הקודש, וכ"ש חולין שנעשו על טהרת התרומה יש בהם דין שלישי לטומאה.

הביא רבה בר בר חנה את מחלוקת ר"א ור"י, לדעת ר"א האוכל נעשה חמור כמאכל, לדעת ר"י אין כחו של המאכל לעשות האוכל כמוהו. אמר ר"א, הרי האוכל חמור מן המאכל, בנבלת עוף טהור, הנבילה טהורה, רק כאשר אוכל מקבל טומאה בעודו בבית הבליעה. אמר רבי יהושע, הנח לנבלת עוף טהור שחידוש הוא. ויש ללמוד שהמאכל חמור¹⁷, שהרי מאכל מטמא בכביצה, ואילו כדי שיקבל טומאה האדם האוכל צריך חצי פרס¹⁸. אמר לו ר"א אין ללמוד שיעורים מטומאה, ועוד מדוע לשיטת ר"י אוכל מאכל שני, נעשה שני והרי היה צריך לרדת בדרגה¹⁹. ענה לו ר"י, שהרי מצאנו שני לטומאה שעושה דבר אחר שני לטומאה, באופן שיש משקין²⁰ באמצע, כלומר אם אוכל שהוא "שני לטומאה" היה לח ונגע באוכל אחר, המשקין נעשים תחילה והם עושים את האוכל שני, לכך יש ללמוד ששני נשאר שני. אמר לו ר"א, א"כ היה לך לדמות למשקין עצמן שנעשו ראשון לטומאה²¹, ועוד מדוע מאכל שלישי עושה את האוכל לשני, איך יהיה חמור האוכל מן המאכל. אמר לו רבי יהושע, היות ולגבי קודש החמירו, והחומרה היא שאפילו אם שמר ברמה של שמירה לתרומה, לגבי קודש לא נחשב השמירה מאומה ודינו כשני, לכן אפילו שאכל חולין על טהרת התרומה, נשאר דינם כשני לטומאה מחמת החומרה של קדושים. א"כ מבואר שרבי יהושע שאמר שיש חולין שנעשו על טהרת התרומה, אמר בדווקא ולא רבותא כדברי עולא (וכדברי ריו"ח ורב אסי להלן) שכוונת ר"י בין על תרומה ובין על קודש.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

¹⁴ רב אסי חולק על דחיה זו, ולדבריו אם מצאנו מהתורה מצאנו שלישי בחולין כך יהיה הדין אף בדרבנן, ולכן בגמ' בסוטה הביא רב אסי ראייה מדברי ר"מ סבר שיש שלישי בחולין ממה שאמר שהצריכים טבילת מים מדרבנן מותר בחולין. תוד"ה הני מילי.

¹⁵ ביארו תוד"ה האוכל, לפי המבואר בגמ' בשבת שחוששים שמא יאכל אוכל טמא ויכניס לפיו משקה של תרומה. ואמנם היה מספיק לגזור שיהיה שני, אלא ר"א סבר שדין האוכל כמאכל לגמרי.

¹⁶ ביארו תוד"ה מאן, שעולא אמר רק ביחס לרבה בר בר חנה, ולא לגבי ר"א שהיה רבו. ולא אמר שרבותיו אומרים, היות ור"א לא אמר להדיא שלא כדברי רבי יהושע, אלא הגמ' הסיקה בדבריו כך.

¹⁷ תוד"ה טומאה, מביאים עוד ראייה שמאכל חמור, מטומאת נבילה שהאוכל טהור, והיא עצמה מטמאה.

¹⁸ אמרו תוד"ה ואוכל, שביאר ר"ת שביח' דבר גזרו על אוכל כזית שנטמא, אבל נקט ביסוד הדין של פסול גוויה.

¹⁹ ביארו תוד"ה שני, שיש סיבות לגזור, אבל אם לא נמצא מקור ששני עושה שני, לא נאמר כך מדעתנו שנראה דבר מופלא.

²⁰ תוד"ה מצינו, שואלים שהרי מצאנו בגזירת יח' דבר שידיים הבאות מחמת ספר קודש פוסלים את התרומה, א. הביאו ממאכל. ב. ספר אינו מחמת דיני טומאה, אלא מחומרה.

²¹ ביארו תוד"ה משקין שלא שאלו על האדם שיהיה ראשון, אלא כאמור ביחס למשקין עצמן. ועיי' רש"י ד"ה וא"ל.

אמר רבי זירא בשם רבי אסי בשם ריו"ח שאמר בשם רבי ינאי, אם אכל חולין שנעשו על טהרת הקודש בדרגה של שלישי לטומאה, הרי גופו בדרגת שני לטומאה ביחס לקודשים. **שאל רבי זירא את רב אסי**, והרי לרבי יהושע, אמנם בחולין שנעשו על טהרת התרומה, ואכל שלישי יהיה שני לגבי קודש ולא לגבי תרומה, אבל אם מדובר בחולין שנעשו על טהרת הקודש, לא יהיה שני. **מבארת הגמ'**, שדעת רב אסי כשיטת ריו"ח, שלמדו בדעת רבי יהושע שאמר את דבריו בין בחולין שנעשו על טהרת תרומה ובין שנעשו על טהרת הקודש.

אמר עולא, אם אכל שלישי לטומאה בחולין שנעשו על טהרת התרומה, גופו שלישי לטומאה ואסור לו לאכל תרומה. **ואמנם** למדנו דין זה בדברי רבי יהושע לעיל, **ועולא חידש** כיון שמדברי רבי יהושע היה מקום לומר שאין גופו שלישי, ונזכר שאין שני לתרומה, ע"פ הלשון שהוא שני בקודש, **אבל** לא היינו לומדים ששני לתרומה אינו, אבל שלישי הוא כן לגבי איסור אכילה.

מבואר במשנה בטהרות שאם יש מאכל שהוא שלישי לטומאה בחולין²², ניתן להניח בו תבלין של תרומה היות ואין התרומה נפסלת ע"י שלישי, **א"כ שאל רב המנוא את עולא**, מה נפק"מ בדין שהתרומה עצמה לא נפסלת אבל האוכל אסור באכילת התבלין של התרומה שהרי גופו שלישי²³. **ביאר עולא** היות ואין לתבלין שיעור אכילה כזית בכדי אכילת פרס אין לחוש²⁴.

דף לה

אמר רבי יונתן בשם רבי, אם אכל שלישי לטומאה בתרומה, הוא עצמו אסור באכילת תרומה אבל מותר לגעת. **החידוש של רבי יונתן** להתיר בנגיעה²⁵, שהרי מדברי עולא לעיל שמענו שאסור באכילה בחולין שנעשו על טהרת הקודש, והיה מקום לומר שתרומה עצמה בשלישי לטומאה יהיה אסור אף במגע. **וחידושו של עולא** נשמע שנאסר חולין שנעשו על טהרת הקודש, שמדינו של רבי יונתן היה צד לאסור רק תרומה עצמה.

ישב רב יצחק בר שמואל בר מרתה לפני ר"נ, ואמר שמי שאכל שלישי לטומאה בחולין שנעשו על טהרת הקודש לא עושה רביעי ואף מותר באכילת קודש²⁶, דווקא קודש עצמו²⁷ שירד בדרגת הטומאה לשלישי עושה רביעי. **שאל רמי בר חמא**, הרי מדברי רבי יהושע לעיל למדנו שאפילו חולין הנעשה על טהרת התרומה אם אכל שלישי יהיה שני²⁸, בודאי שאף בקודש. ובסה"כ מדובר בחולין שנעשו על טהרת ולא בקודש עצמו. **ביאר רב יצחק** שחולין שנעשו על טהרת התרומה, לגבי קודשים הם חולין, ומחמת הזהירות בקודשים תמיד נחשב לשני. ועדיין שלישי בחולין על טהרת הקודש לא יעשה רביעי.

אמר רב יצחק המקור שחולין שנעשו על טהרת תרומה הם כטומאה לגבי קודשים, ממה שלמדו במשנה בחגיגה שבגדי עם הארץ²⁹ לגבי פרושים, הם בטומאת מדרס. ובגדי פרושים ביחס לאוכלי תרומה הם בטומאת מדרס, ובגדי אוכלי תרומה ביחס לאוכלי קודשים, הם בטומאת מדרס. **שאל רבא** בבגדים יש חשש שמא תשב עליהם אשתו בימי טומאתה, אבל לגבי פירות שנטמאים במגע או במשא נשארים בטהרתם לקודש כמו בתורמה. **ורב יצחק סבר** שאף בפירות החמירו. **שאל רבי ירמיה מדפתי**, מבואר במשנה בחגיגה שאם אומר עם הארץ שהכניס לחבית רביעית יין של קודש³⁰, לא אומרים שמטמא התרומה את הקודש³¹. **ואם כדברי רב יצחק** שתורמה ביחס לקודש מוגדר לטומאה, שתטמא התרומה את הקודש. **דוחה רב יצחק**, שכאשר מדובר בחיבורין כשם שנאמן על התרומה נאמן על הקודש, שהרי משמרם בזהירות יחד.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

²² רש"י לכל אורך הראיה והדחיה מהמשנה שם הביאו ב' ביאורים, או שמדובר בחולין רגילים. או בחולין שנעשו על טהרת התרומה. עי' בדבריו לד, ב ד"ה פוסל. לה, א ד"ה דליכא. **ועוד** בנידון הנזכר מתי הגיע התבלין לתערובת האם לפני שנטמא או לאחריו, עי' היטב ברש"י ור"ת בתוד"ה והשלישי.

²³ **תלוי בב' ביאורי רש"י** אם מדובר שאיך אוכל תרומה טמאה, או איך התירו לו לטמא גופו. עי' לאורך ד"ה דליכא.

²⁴ ביארו בתוד"ה הנח, שיתכן שיש **וכך משמע** בכמה סוגיות שיש כזית בכדי אכילת פרס, **ומדובר** שכך היה שאין כזית בכדי אכילת פרס.

²⁵ ביארו תוד"ה אבל, שלא היה צד שעושה רביעי, אבל היה נאסר בנגיעה מחשש שיאכל.

²⁶ ועי' בתוד"ה האכול אריכות דבר **למה הנפק"מ שנקרא שלישי**, לגבי שחיטת הזבח, וקדושת מנחות. ועיי"ש.

²⁷ **לדעת רש"י** ד"ה אלא, רביעי בקודש מעלה דרבנן והוכיח מסדר המשנה בחגיגה במעלות של הקדושה, ועי' בדבריו מה שהוקשה לו בלימוד ע"י ק"ו. **אמנם בתוד"ה** אין, סברו שרביעי בקודש דין תורה.

²⁸ ביארו תוד"ה בחולין, **שרמי בר חמא סבר** מצד חשש שנגע בדרגה יותר חמורה, א"כ ה"ה יהיה בחולין שנעשו על טהרת הקודש. **ורב יצחק סבר** שכאמור מחמת ההלכה שתורמה לגבי קודש, טמאה. ולא רק מחמת הלכות זהירות וחשש מגע.

²⁹ ביארו תוד"ה שמא שהביאור בדין זה כמבואר בדברי הגמ' שחששו לאשתו נדה שתשב על הבגדים, ולא משום שעם הארץ מטמא במדרס. **וחילקו** בין טומאת מדרס והיסט שעם הארץ אינו מטמא ולא גזרו היות ואין הציבור יכול לעמוד בזה, משא"כ בצינורא ומעיינותיו גזרו טומאת זב.

³⁰ ביארו תוד"ה ואם, שהכהן ישתה ע"י שיפריש **בדין ברירה** את הקודש ויוציאו.

³¹ ואמנם כבר ידעו בה"א את הסברא שיש להאמין לו על התרומה מחמת הקודש, ביארו תוד"ה תטמא, א. שהרי אם יש דין שתורמה לגבי קודש היא טמאה, לא שייך להאמין לו ע"ז. ב. יש לחוש שמא נתן בחבית אחרת.

שאל רב הונא בר נתן, מבואר להדיא במשנה בטהרות ששלישי בחולין מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש, הרי שיש רביעי למרות שאינו קודש בעצמו, ושלא כדברי רב יצחק. **מסקנת הגמ'** שהלכה זו תלויה במחלוקת תנאים, חולין שנעשו על טהרת הקודש לדעת רבנן, הם כחולין היות וא"א לעשותם לקודש. **לרבי אלעזר ברבי צדוק** הם כתרומה שמטמאים שניים ופוסלים אחד, כלומר יש בהם ראשון שני, ושלישי הוא טומאה עצמית ולא מעביר לרביעי. וכך סבר רבי יצחק. **נמצא א.** לרבנן מוגדר כחולין (וכך סבר רבי יהושע לדעת רבה בר בר חנה). **ב.** רב יצחק וסבר כר"א ברבי צדוק, יש עד שלישי³². **ג.** המשנה שהביא רב הונא בר נתן, שיש אף רביעי.

התבאר במשנה ששיטת ר"ש בנשחטים שאין בהם דם, שהם מוכשרים לקבל טומאה מחמת השחיטה. **אמר רב אסי לשיטת ר"ש** דווקא שחיטה מכשירה³³ לקבל טומאה ולא הדם. **א.** ניסו להביא ראיה כאמור מלשון המשנה. **דוחה הגמ'**, אף השחיטה מכשרת ולא רק הדם. **ב.** מבואר בברייתא אמר להם ר"ש לרבנן "וכי הדם מכשיר והלא שחיטה מכשרת", מוכח כדברי ר"א. **דוחה הגמ'**, שאמר להם שלא רק דם אלא אף שחיטה מכשירה. **ג.** ר"ש אומר דם בהמה שמתה אינו מכשיר, **מדוקדק** שאם יש דם של שחיטה מכשיר ושלא כדברי ר"א. **מבארת הגמ'**, שכוונת ר"ש ש"דם חללים" היינו של בהמה שמתה (רש"י³⁴) מכשיר. **שואלת הגמ'** לאיזך גיסא מבואר שדם שחיטה לא מכשיר, א"כ שיאמר ר"ש שדם שחיטה לא מכשיר ובודאי נדע שדם בהמה שמתה לבדה לא מכשיר. **מבארת הגמ'**, שהיה מקום להכשיר דם מתה לבדה שהרי מה ההבדל אם הוא הרגה או מלאך המוות. **ד.** דם מכה מבהמה אמר ר"ש שאינו מכשיר, **וא"כ יש לדקדק** שדם שחיטה מכשיר. **דוחה הגמ'**, אף כאן שיש לדקדק שדם חללים מכשיר, והחידוש בדם מכה שלא נאמר שאין הבדל בין הריגת בהמה לגמרי להריגת חציה (מכה). **"דם חללים"** מכשיר לקבל טומאה היות והתורה קראו משקה "דם חללים ישתה". **ואע"פ** שלגבי דם שחיטה נאמר "על הארץ תשפכנו כמים", **אולם** עניינו של פסוק זה להתיר דם פסולי המוקדשים³⁵, שלא נאסור את הדם ונצריכו קבורה כמו גיזה ועבודה³⁶.

דף לו

למד תנא דבי רבי ישמעאל דם חללים שמכשיר לקבל טומאה, הוא הדם היוצא לאחר שהבהמה מתה ואינו דם הקילוח³⁷.

מבואר בברייתא, שחט והתיר דם על דלעת, **לרבי** הוכשר לקבל טומאה. **לרבי חייא** תולין. **אמר רבי אושעיא**, נחלקו התנאים, בואו נסמוך על ר"ש שהדם אינו מכשיר אלא השחיטה.

א. ביאר ר"פ את דברי הברייתא, אם כל שהות השחיטה היה דם על הדלעת, **לכו"ע** הוכשרה לקבל טומאה כדעת רבנן במשנה שדם שחיטה משקה ומכשיר. **ונחלקו** באופן שבין שחיטת סימן א לשחיטת סימן ב ניקו את הדם, **ויסוד המחלוקת** אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או רק לבסוף. **לרבי חייא**, אינה לשחיטה אלא לבסוף, א"כ הדם שהיה בתחילה היה דם מכה, וזה כוונתו "תולין" לבדוק אם היה דם בסוף השחיטה על הדלעת. **לרבי**, מתחילה ועד סוף והוא כבר היה דם שחיטה. ועתה אמר רב אושעיא, לר"ש דם שחיטה לא מכשיר כלל, **ולרבי חייא** באופן שניקו את הדם לא מכשיר, א"כ ב' סברו שאינו מכשיר ורק רבי סבר שמכשיר.

ב. רב אשי ביאר בברייתא, מה שאמר רב חייא שתולין היות **והסתפק** אף באופן שניקו את הדם, אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ואם נטמאה הדלעת לאחר שהותז עליה מהדם, לא אוכלים אותה ולא שורפים כדן תרומה טמאה. **ומה שאמר רבי אושעיא** באו נסמוך על ר"ש, היות ולר"ש לא מכשיר בכלל, ולרבי חייא לגבי שריפה גם לא מכשיר, וא"כ רבי הוא שיטת יחיד.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

³² ועי' שלהי תוד"ה האוכל.

³³ ביארו רש"י ד"ה שחיטה ושם בתוס', משום שהשחיטה היא המעמידה לאוכל.

³⁴ **תוד"ה דם**, מכמה סוגיות הקשו והוכיחו, ועולה מדבריהם ש"דם חללים" הכוונה לדם האדם. **וכך ביארו** לאורך כל הסוגיא, הן לגבי דם מכה, והן לגבי דם השחיטה ודם המת, להלן ד"ה לשמעין.

³⁵ הביאו תוד"ה למשרי, את דברי **הסוגיא בפסחים** שנחלקו חזקיה ורבי אבהו, אם "לא תאכלו" משמעו איסור אכילה בלבד או אף איסור הנאה. והפסוק הנזכר בגמ' הוא לשיטת חזקיה להתיר פסולי המוקדשין. והיה מקום לבאר שהפסוק בא לפטור בהמה מכיסוי הדם, ביאר ר"י שאמנם אין היקש למחצה אבל הכשר קבלת טומאה לא קשור לדין כיסוי וכו'.

³⁶ שואלים תוד"ה סלקא, שהרי בדיעבד מותר בגיזה. ואף רבנן שאסרו זה משום גזירה שמא ישהה ולא מדינא, ועוד הרי דם קודשים לאחר שנעשה מצוותו מותר, **א"כ מה הצד** לאסור דם פסולי המוקדשים. **וביאר** שהיה מקום לאסור בהנאה כמו חלב של פסולי המוקדשים, **והגמ' נקטה** את הדרשה של איסור גיזה ולא של בשר, **א.** זוהי תחילת הדרשה. **ב.** החמירו בגיזה ועבודה שיש בהם מלקות.

³⁷ **ברש"י כאן ד"ה** פרט כתב שיש א. דם ששותת טיפה אחת או שתיים. ב. מקלח. ג. משחיר. ודם קילוח זה לא דם הנפש. **אבל תוס' לפנינו ד"ה ודם**, והביאו שכך סבר רש"י בכריתות, א. דם שחור ויוצא לאט בטפטוף. ב. אדום ושותת. ג. מקלח חזק – דם הנפש הראוי ל"קבלת הדם". ד. חוזר לשתות והוא דם התמצית.

הסתפק ר"ל, קמח יבש³⁸ של מנחות שנטמא בלא הכשר טומאה אלא מחמת הדין של "חיבת הקודש מכשרתן לקבל טומאה", **האם** זה רק ע"מ לפסול את עצמה, או אף מונים בה כסדר דרגות הטומאה לעשות שני ושלישי וכן הלאה. **אמר ר"א** "הכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא" כלומר רק מאכל שהיה במים הוכשר ע"מ להיות בו דרגות הטומאה, אבל חיבת הקודש רק פוסלת. **מבארת הגמ'** שר"ל הסתפק האם "חיבת הקודש" דינה כמו הכשר מים. **מבארת הגמ'**, שראיית ר"א ממה שלא אמרה תורה "וכי יתן מים על זרע" אלא "מכל האכל" משמע למעט חיבת הקודש. **מבארת הגמ'**, שריבוי הפסוק לומר³⁹ שצריך הכשר טומאה לגבי טומאת מת, והכשר טומאה לגבי טומאת שרץ, שהיה מקום לומר ששרץ שנטמא בכעדשה לא יצטרך הכשר, והיה מקום לומר שבטומאת מת⁴⁰ לא יצטרך הכשר כיון שנטמא בז' ימים.

שאל רב יוסף והרי לר"ש שחיטה מכשרת מחמת חיבת הקודש⁴¹, **ובפשטות** אף למנות ראשון ושני. **ביאר אביי**, שדין דרבנן לעשות הכשר חיבת הקודש כמים.

אמר רבי זירא, למדנו שהבוצר ענבים לצורך דריכתם ליין הוכשרו לקבל טומאה מחמת המשקה הזב מהענבים⁴², והודו בדין זה הלל לשמאי, ומדובר שיצא המשקה ללא רצון הבעלים א"כ מבואר שהוכשר לקבל טומאה לפי דרגות הטומאה אפילו בלא ביאת מים. **ביאר אביי** מדרבנן החמירו מחמת הבוצר ומניח בכלים אטומים שאין המשקה הולך לאיבוד, שמדין תורה מוכשר. **אמר רב יוסף לאביי**, לאחר שהעמדת שרבנן גזרו לעשות הכשר טומאה לפי דרגותיו לטומאה, א"כ אף ר"ל היה צריך לומר שעשו מדרבנן חיבת הקודש כביאת מים, **אמר לו אביי**, באמת כך הדבר אף ר"ל סבר שמדרבנן יש דרגות הטומאה, אלא הסתפק האם שורפים תרומה שנטמאה בדבר שהוכשר רק בחיבת הקודש.

מבואר א"כ שחיבת הקודש לפסול את עצמה דינו **מהתורה**, והנידון מדרבנן היה רק בדרגות ע"מ לפסול אחרים. **דנה הגמ' מה המקור מהתורה, א.** "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", **לא שייך לומר** שהוכשר בדם השחיטה, שהרי אמר רבי חייא בר אבא בשם ריו"ח שדם קודשים לא מכשיר. **וכן לא שייך לומר** שהוכשר ע"י המשקים שבבית המקדש, שהרי אמר רבי יוסי ברבי חנינא שהמשקים שבבית המקדש אינם מכשירים⁴³, ואין כוונתו רק על הדם, אלא על כל המשקים⁴⁴. **בהכרח** הוכשר לקבלת טומאה ע"י חיבת הקודש. **דוחה הגמ'**, יתכן שמדובר כדברי רב יהודה בשם שמואל שהיתה לו פרה של שלמים⁴⁵ שהעבירה בנחל ובזמן השחיטה נשאר עליה מים בדרגה של טופח ע"מ להטפוח⁴⁶. **ב.** "**והבשר**" הנאמר לגבי איסור אכילה ודין השריפה בקודשים שנטמאו, לרבות עצים ולבונה של קודשים⁴⁷, **והם אינם** בדין "מאכל" בהכרח מה שמגדירים בטומאת אוכלים זה "חיבת הקודש"⁴⁸. **וא"כ כל מאכל שהוכשר ע"י חיבת הקודש** ולא ע"י משקה **הסתפק**⁴⁹ ר"ל כאמור האם פוסל עצמו או אף לגבי דרגות הטומאה. **ונשאת הגמ' בספק.**

***** הוספות וביאורי תוספות *****

³⁸ ברש"י ד"ה צריד, כתב קורטי קמח הצבור במנחה ואין השמן נכנס לתוכו, **ותוד"ה צריד** שאלו שהכלי שרת יצרף את השמן לכל הכלי ויוגדר שהוכשר. וביארו שמדובר שלא הניח שמן כלל, ולא כמשמע לפי פשוטו שהיה שמן ולא הגיע, או שמדובר במנחת חוטא או של סוטה שאין בהם שמן. **והתקשו** בלשון "צריד" שמשמע שקצת לח וקצת יבש. **ונקטו** שהיה מקום לדון אף בבשר קודש שלא היה במים.

³⁹ תוד"ה חד, נוקטים שהיה מקום לרבות **טומאת נבלה וטומאת שרץ**. שנבלה חמור לגבי משא, ושרץ חמור לגבי שיעור כעדשה. והיות ושני הפסוקים נכתבו לגבי שרץ הדרשה הייתה בדרך אם אינו הענין תנהו לגבי כל הטומאות, ובכלל זה טומאת ז' נצרף להכשר. **ומבארים** שלא היה שייך ללמוד גז"ש מת משרץ. והביאו עוד דרשה הנזכרת בגמ' בפסחים לגבי ריבוי לתלושים ומחוברים.

⁴⁰ הצריכותא אינה נדרשת כיון שהפסוק נכתב בשרץ, תוד"ה ואי.

⁴¹ ביארו תוד"ה מתיב, **שלפי רבנן** אין נידון שהרי דם שחיטה נחשב כמים לגבי הכשר.

⁴² ביארו תוד"ה מתיב, **שאמנם החשש** בבוצר ענבים מצד בוצר לכלים אטומים, כמבואר בדברי אביי. **בכ"ז סברו** שאם לא היה הכשר בלא משקה לא היינו גוזרים.

⁴³ ביארו תוד"ה אלא, היות וסבר שלא מחובר לא מכשיר.

⁴⁴ ביארו בתוד"ה וכי **שעיקר הדיוק** שמתכוון לכל המשקים לא ממה שנאמר "משקי" שהרי יתכן וגורסים "משקה". אלא מצד שעסק בכשרות המשקים, והכוונה להרבה טהורים.

⁴⁵ ביאר רש"י ד"ה של, נזכר שלמים א. הפסוק נמצא בשלמים. ב. העור לבעלים וטרח להעביר בהנר שיהיה קל להפשיט. וכן נהגו להשקות את הבהמה קודם השחיטה משום סירכא דמשכא.

⁴⁶ כמבואר ברש"י ד"ה טופח, מדובר שאח"כ נפל מן העור לבשר, **ותמהו בתוד"ה ועדיין**, שא"כ לשמואל לא יכשיר כיון שהיו תלוש. ולכן ביארו שהעור שומר על הבשר, ומיד בנהר הוכשר ששומר להכשר הוא מכשיר.

⁴⁷ תוד"ה והבשר **תמהו** מהיכן למדו שמרבה עצים ולבונה.

⁴⁸ **שואלים** תוד"ה עצים, א"כ כל המשקים שבבית המקדש שהם טהורים יוכשרו לקבל טומאה כדין עצים ולבונה, **וביארו** שדווקא בדומה לאוכל או כעצים ולבונה היינו עב וקשה, ולא מרבים משקה.

⁴⁹ **מסיקים תוד"ה כי**, שהספק הוא ביחס לדין תורה. אבל מדרבנן מודים שיש בו דרגות טומאה במה שהוכשר בחיבת הקודש.